

УДК 342.1

С. О. Згура

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ У СТВОРЕННІ ТА СТАНОВЛЕННІ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

У статті досліджуються теоретичні та нормативні засади щодо визначення ролі органів місцевого самоврядування України в процесі створення та становлення системи фізичної культури і спорту в територіальній громаді.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, територіальна громада, система фізичної культури і спорту.

Постановка проблеми. Фізична культура з давніх часів має велике значення у житті людини – культ фізичної культури, культ тіла були пріоритетами у давніх еллінів та римлян, лицарів та казаків. Слід зазначити, що ця сфера соціальної діяльності має важливі екзистенційні домінанти, вона є спрямованою на збереження і зміцнення здоров'я, розвиток психофізичних здібностей людини в процесі усвідомленої рухової активності. Ці ознаки фізичної культури, особливо в сучасні часи, коли людство страждає багатьма захворюваннями, що визвано фізичною атонією, роблять її універсальним засобом укріплення здоров'я та соціальної активності окремої людини. Враховуючи той факт, що все життя людини проходить в основному в межах територіальної громади – сукупності жителів відповідної території держави, об'єктивується та актуалізується роль органів місцевого самоврядування у створенні локальної системи фізичної культури та спорту в територіальній громаді.

Ступінь наукової розробки теми. Слід зазначити, що питання ролі органів місцевого самоврядування у створенні локальної системи фізичної культури та спорту в територіальній громаді у вітчизняній юридичній науці практично не досліджувались, окремі статті були присвячені історичним та міжнародно-правовим аспектам та юридичному супроводженню спортивної діяльності особливо на рівні спорту вищих досягнень.

Тому *метою* статті є аналіз онто-аксіологічних та нормативних чинників, що обумовлюють роль органів місцевого самоврядування у створенні локальної системи фізичної культури та спорту в територіальній громаді.

Виклад основного матеріалу. Крім того, фізична культура є не тільки вагомою частиною загальнолюдської культури, що виступає в якості сукупності цінностей, норм і знань, що створюються і використовуваних суспільством в цілях фізичного і інтелектуального розвитку здібностей людини, але й універсальним засобом вдосконалення її рухової активності і формування здорового способу життя, соціальної адаптації шляхом фізичного виховання, фізичної підготовки і фізичного розвитку.

При цьому основними показниками стану фізичної культури, причому як в суспільстві так й в локальному соціумі виступає:

- а) рівень здоров'я і фізичного розвитку людей;
- б) ступінь використання фізичної культури у сфері виховання і освіти, у виробництві і побуті;
- в) рівень резистентності людей до захворювань;
- г) рівень спроможності людини протистояти складним життєвим обставинам;
- г') рівень загальної культури в якому саме фізична культура виступає в якості відповідної основи, на базі якої можливо будувати духовно багату людину;
- д) рівень спортивної могутності держави, що проявляється у спортивних досягненнях на національній та міжнародній спортивних аренах;

ж) рівень наявності стійких звичок для повсякденного заняття фізичною культурою та спортом, як важливого засобу здорового образу життя.

Крім того, слід зазначити, що фізична культура та спорт формують людину як особистість не менш, ніж навчальна або трудова діяльність. Згідно даних психологів, активні спортсмени мають більший вираз багатьох властивостей особистості, які мають велике значення в процесі адаптації та функціонування людини в локальному соціуму та на його різних рівнях (мінісоціум – родина, рідні, друзі; мезосоціум – трудовий колектив, макросоціум – територіальна громада як така) [1]. Більш того, регулярні заняття фізичною культурою та спортом підвищують загальну соціальну резистентність людини, її можливості спротиву всім психологічним та іншим негараздам, що часто-густо зустрічаються на життєвому шляху. Тут слід зробити проміжний висновок про те, що фізична культура та спорт на рівні територіальної громади не тільки формують особистість, але й ведуть до побудови у людини відповідної системи локальних життєвих цінностей, що формуються відповідно до її життєвих устремлінь.

Виходячи з особливої значущості фізичної культури та спорту в суспільстві, вони стали об'єктом законодавчої регламентації та регулювання. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1997 року [2] у ст. 1 визначає дефінітивну характеристику зазначених двох понять, яка має пряме відношення до теми нашого дослідження.

Так, фізична культура у законодавчому акті розуміється в якості складової частини загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості (культурологічна домінанта – *Авт.*) Фізична культура визначається в якості важливого засобу підвищення соціальної і трудової активності людей (соціальна домінанта – *Авт.*), задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування (екзистенційна домінанта – *Авт.*), розвитку дружніх стосунків між народами і зміцнення миру (цивілізаційна домінанта – *Авт.*).

Спорт, в свою чергу, тлумачиться як органічна частина фізичної культури, особлива сфера виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності. Соціальна цінність спорту визначається його дійовим стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення.

Зазначеним законодавчим актом профільного характеру визначено основні онто-телеологічні домінанти - завдання фізичної культури і спорту, до яких відносяться:

- постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення;
- сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також
- утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві (ст. 2).

У зазначеному законі регламентоване державне регулювання фізичної культури і спорту (ст. 3). Зміст і сутність такого державного управління міститься в тому, що держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту шляхом формування державної політики у цій сфері (онтологічна ознака – *Авт.*), створення відповідних державних органів (інституціональна ознака – *Авт.*), фінансового, матеріально-технічного (матеріальна ознака – *Авт.*), кадрового (гуманістична ознака – *Авт.*), інформаційного (комунікативна ознака – *Авт.*), нормативно-правового (регулятивна ознака – *Авт.*) та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також визнання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і

комплексної взаємодії державних органів з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Держава визнає і всебічно підтримує олімпійський рух в Україні, діяльність всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, національних спортивних федерацій, інших громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості.

Важливе значення має системне визначення права громадян на заняття фізичною культурою і спортом (ст. 4). Враховуючи те, що кожний громадянин є членом територіальної громади, а також локальний характер реалізації зазначеного права, це право можна тлумачити й як право членів територіальної громади на заняття фізичною культурою і спортом.

Так, громадяни мають право займатися фізичною культурою і спортом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, віросповідання, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин (наявність системи антидискримінаційних заходів – *Авт.*). Для цього, держава:

- надає необхідну допомогу, пільги та гарантії окремим категоріям громадян, в тому числі інвалідам, для реалізації ними своїх прав у сфері фізичної культури і спорту;

- забезпечує пріоритетний розвиток фізичної культури і спорту на селі, створює необхідні умови для занять фізичною культурою і спортом сільських працівників і членів їх сімей;

- гарантує надання в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України, безкоштовних та пільгових фізкультурно-оздоровчих послуг дітям, в тому числі: дітям-сиротам та дітям, що залишилися без піклування батьків, дітям, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, дітям з багатодітних та малозабезпечених сімей, дітям-інвалідам;

- забезпечує в межах, визначених Кабінетом Міністрів України, надання безкоштовних та пільгових фізкультурно-оздоровчих послуг дітям дошкільного віку, учням загальноосвітніх та професійних навчально-виховних закладів, ветеранам війни і особам, прирівняним до них, а також встановлює пільги при наданні таких послуг іншим категоріям громадян;

- створює умови для правового захисту інтересів громадян у сфері фізичної культури і спорту, розвиває фізкультурно-спортивну індустрію та інфраструктуру, заохочує прагнення громадян зміцнювати своє здоров'я, вести здоровий спосіб життя.

Таким чином, реалізація права громадян на заняття фізичною культурою і спортом має ядро виражений локальний характер, тобто, воно може бути здійсненим тільки на відповідній території в рамках відповідного колективу людей – саме таким чином визначається та підтверджується велика роль ОМСВ у становленні системи фізичної культури і спорту в територіальній громаді.

Разом з тим, гадаємо, це право може тлумачитися досить широко по відношенню до невизначеного кола не персоніфікованих суб'єктів, що складають саме територіальну громаду. Виходячи зі змісту ст.140 Конституції України, де місцеве самоврядування регламентується як право територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України [3], можна зробити висновок про те, що право на заняття фізичною культурою і спортом розповсюджуються на всіх членів територіальної громади без будь-яких обмежень. Звідсіля, це право розповсюджується на людей, які не є громадянами України, мають інший правовий стан та є членами територіальної громади – тобто на законних підставах постійно мешкають на території України. Таким чином можна стверджувати, що це право розповсюджується на іноземців, апатридів, біпатридів,

біженців, трудящих-мігрантів та інші категорії населення, що є постійно присутніми на території України.

Слід зазначити, що виходячи з європейських намагань України, зростання та інтенсифікацію міграційних процесів, кількість таких категорій населення буде зростати, що, відповідно, потребує коректування права громадян на заняття фізичною культурою і спортом на рівні національного законодавства у сторону розширення суб'єктного складу такого права. Крім того, необхідно вказати, що законодавець прекрасно розуміє наявність зазначеної проблематики, бо в тексті профільного Закону мова переважно йде про населення.

В межах територіальної громади саме ОМСВ, що формуються безпосередньо жителями відповідної території, несуть безпосередню відповідальність за зазначений напрямок соціального розвитку. Це підтверджується наявністю компетенційних повноважень ОМСВ у зазначеній сфері.

Так, згідно ч. 2 ст. 11 зазначеного Закону, створення умов для занять фізичною культурою населення за місцем проживання та в місцях масового відпочинку населення покладається на місцеві органи виконавчої влади та ОМСВ за рахунок коштів відповідних бюджетів на основі державних нормативів фінансування фізкультурно-оздоровчих програм. А згідно ст. 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [4], ОМСВ володіють відповідними повноваженнями у сфері фізкультури і спорту. Так, до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать:

а) власні (самоврядні) повноваження: 1) управління закладами фізкультури і спорту, оздоровчими закладами, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними підлітковими закладами за місцем проживання, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; 2) організація медичного обслуговування та харчування у закладах фізкультури і спорту, оздоровчих закладах, які належать територіальним громадам або передані їм; 3) сприяння роботі громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері фізкультури і спорту, роботи з молоддю; 4) створення умов для занять фізичною культурою і спортом за місцем проживання населення та в місцях масового відпочинку;

б) делеговані повноваження: 1) забезпечення відповідно до закону розвитку і вдосконалення мережі закладів фізичної культури і спорту усіх форм власності, визначення потреби та формування замовлень на кадри для цих закладів, укладення договорів на підготовку спеціалістів, організація роботи щодо удосконалення кваліфікації кадрів; 2) вирішення питань про надання неповнолітнім, студентам, пенсіонерам та інвалідам права на безкоштовне і пільгове користування об'єктами фізкультури і спорту, а також визначення порядку компенсації цим закладам вартості послуг, наданих безкоштовно або на пільгових умовах; 3) реєстрація відповідно до законодавства статутів (положень) розташованих на відповідній території фізкультурно-оздоровчих закладів незалежно від форм власності.

Наявність зазначених повноважень створює відповідну нормативну базу діяльності ОМСВ у профільній сфері. Зазначені повноваження:

- по-перше, легалізують діяльність ОМСВ у створенні локальної системи фізичної культури та спорту в територіальній громаді;

- по-друге, формують відповідну сферу локально-територіального управління, що здійснюється саме ОМСВ;

- по-третє, акцентують роль територіальної громади як соціального середовища, в якому здійснюються відповідні екзистенційні процеси відносно захисту життя та здоров'я жителів-членів територіальної громади;

- по-четверте, сприяють побудові відповідної системи координат – «держава – місцеве самоврядування – ОМСВ – територіальна громада – житель-член територіальної громади», в межах якої відбувається реалізація конституційного права

людини та громадянина на охорону здоров'я, шляхом заняття фізичною культурою та спортом.

Висновки. Резюмуючи, слід зазначити, що:

- фізична культура та спорт має велике соціальне значення для стабільного та оптимального функціонування людських спільнот;
- заняття фізичною культурою та спортом відбуваються в рамках територіальної громади, що обумовлено явно локальним характером прояву та реалізації такого права людини;
- в рамках такої діяльності відбувається реалізація конституційного права людини та громадянина на охорону здоров'я, шляхом заняття фізичною культурою та спортом;
- ОМСВ мають достатні компетенційні повноваження та визначені предмети відання профільного характеру для належного становлення та розвитку в територіальній громаді системи фізичної культури та спорту.

Список використаної літератури

1. Див.: Ильин Е. П. Психология спорта / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2009. – С. 187–188.
2. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24 груд. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – Ст. 80.
3. Конституція України 1996 року // Відомості Верховної ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2011 р.

С.О. Згура

A ROLE OF ORGANS OF LOCAL SELF-GOVERNMENT OF UKRAINE IS IN CREATION AND BECOMING OF SYSTEM OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT IN TERRITORIAL SOCIETY

In the article theoretical and normative grounds are probed on the decision of role of organs of local self-government of Ukraine in the process of creation and becoming of the system of physical culture and sport in territorial mass.

УДК 342.1

Ю. В. Сєднєв

МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРОГРАМУВАННЯ РОЗВИТКУ МОРЕГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано актуальні аспекти програмування розвитку морегосподарського комплексу в Україні. Досліджена ефективність відповідних муніципальних програм та нормативні передумови їх розроблення та реалізації, висвітлено відповідні організаційно-правові недоліки цих актів.

Ключові слова: місцевий бюджет, морегосподарський комплекс, муніципальне програмування, програма розвитку, стратегічна програма, цільова програма.

Постановка проблеми. До останнього часу поза увагою фахівців з муніципального права залишалося специфічне становище муніципальних програм, як регулятора суспільних відносин. Ці акти стають сьогодні невід'ємною частиною господарчих систем, зокрема у контексті забезпечення сталого розвитку морегосподарського комплексу у відповідних територіальних громадах, що обумовлює актуальність дослідження їх правової природи та значення.